

УДК 371.279.7:378.14

ББК 74.580.28

Ігор Романшин,

м. Івано-Франківськ

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ З ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Інтеграція України до єдиного європейського та світового освітнього простору в контексті Болонського процесу відповідно до закону «Про вищу освіту» зумовило необхідність реформування національної системи вищої освіти шляхом запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) у вищих навчальних закладах країни. Однак її ефективність значною мірою залежить від того, яку педагогічну технологію використає викладач, які освітні цілі він ставить перед студентами, який зміст і обсяг навчального матеріалу вони мають опанувати, якими знаннями та вміннями вони мають володіти, щоб бути конкурентноспроможними на ринку праці після закінчення ВНЗ [5, 6].

Аналіз досліджень і публікацій з проблем впровадження освітніх технологій в навчальний процес вищих навчальних закладів (А. Алексюк, І. Богданова, О. Євдокимов, Л. Романишина, О. Сидорко, Н. Шиян та ін.) виявив, що в умовах ступеневої освіти за КМСОНП в системі професійної підготовки фахівців значного поширення набула саме модульно-рейтингова технологія навчання (МРН). Управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів відповідно до МРН сприяє їх систематичній та якісній роботі, індивідуалізує процес навчання, підвищує рівень самостійності та розвитку інтелектуальних здібностей.

Формулювання цілей статті. Об'єктом дослідження є викладання теоретичних курсів філологічного напрямку підготовки студентів факультету іноземних мов, зокрема «Історії англійської мови», за модульно-рейтинговою

технологією. Предметом дослідження – методика оцінювання навчальних досягнень студентів з теоретико-лінгвістичних дисциплін в умовах модульно-рейтингового навчання. Метою статті є розкриття суті даної педагогічної технології, виявлення ефективних методів і форм її використання у викладанні фахових дисциплін на прикладі курсу «Історія англійської мови». Дана мета зумовлює вирішення наступних завдань:

- розглянути трактування поняття «модуль» у науковій літературі і дати йому власне визначення
- розкрити зміст, методи і форми МРН фундаментальної філологічної дисципліни на прикладі курсу «Історія англійської мови»
- обґрунтувати критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з даного курсу за модульно-рейтинговою технологією.

Виклад основного матеріалу. Підготовка майбутніх філологів і вчителів іноземних мов на сучасному етапі реформування вищої освіти вимагає якісного контролю навчальних досягнень студентів як з боку викладача, так і з боку самого студента. В основу модульно-рейтингової технології покладені положення рейтингової інтенсивної технології модульного навчання, що з успіхом використовується протягом останніх десятиріч у навчальних закладах США і Європи. Заснована в 60-х роках ХХ ст. у США, вона активно впроваджується в освітні навчальні заклади України. Беручи до уваги трактування поняття «модуль» у науковій літературі (А. Алексюк, В. Бондар, О. Калугін, В. Малишенко, П. Сікорський, А. Фурман, Н. Шиян та ін.), він розглядається нами як одиниця навчального процесу, яка має цільові установки, завдання, мотивацію до якісного засвоєння, зміст, методи, форми та етапи прямої, опосередкованої та самостійної навчально-пізнавальної діяльності, корекцію, самооцінку й оцінку результатів засвоєння знань, умінь і навичок, що входять до його структури [1, 3, 7, 12, 13, 14].

Відповідно до навчального плану підготовки майбутніх філологів за ОКР «бакалавр», «спеціаліст» та «магістр» студенти факультету іноземних мов вивчають такі фахові теоретичні дисципліни, як-от: історія мови,

країнознавство країни, мова якої вивчається, теоретична фонетика, лексикологія, методика викладання іноземної мови, теоретична граматики, основи теорії мовленнєвої комунікації, стилістика, лінгвокраїнознавство, лінгвостилістичний аналіз та інтерпретація художнього тексту, типологія мов, практика перекладу, сучасна література країни, мова якої вивчається та ін. Всі зазначені курси, на нашу думку, можна і потрібно викладати за модульно-рейтинговою технологією, оскільки вони легко поділяються на змістові модулі – навчальні одиниці, які студентам необхідно опанувати в певній логічній послідовності у відведений на це час.

Зупинимося на аналізі власного досвіду використання модульно-рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень студентів-філологів з теоретичних дисциплін на прикладі курсу «Історія англійської мови».

Навчальний курс «Історія англійської мови» належить до циклу фундаментальних дисциплін з іноземної філології. Він передбачає попереднє засвоєння курсів вступу до загального мовознавства та основ наукових досліджень. Використовуються також теми з дисципліни країнознавства. Курс тісно пов'язаний з такими фаховими дисциплінами, як теоретична та практична фонетика, граматики, лексикологія та стилістика. Ця дисципліна викладається на третьому році навчання і призначена для студентів спеціальності 6.030500 «Мова та література (англійська)».

Модульне вивчення «Історії англійської мови» проходить за класно-урочною і лекційно-груповою системами навчання. Воно базується на сукупності попередніх знань, необхідних студентам як базові для оволодіння новими знаннями. Такими попередніми знаннями при вивченні «Історії англійської мови» є знання про Індоевропейську сім'ю мов, деякі фонологічні, морфологічні тощо особливості германських мов, отриманих студентами при вивченні курсу «Вступ до германського мовознавства». Кожен навчальний модуль включає різноманітні організаційні форми роботи та обов'язковий контрольно-оцінний компонент наповнений відповідним змістом.

Організаційними формами модульно-рейтингової технології засвоєння змісту навчальних модулів з історії мови є лекційні та семінарські/практичні заняття. Лекції проводяться з курсовим потоком студентів, а семінари – в академічних групах. Контроль рівня засвоєних знань із курсу за модульною технологією навчання реалізується на групових заняттях або при перевірці самостійної роботи студентів у формі співбесіди, колоквіуму, тестів із наступним обговоренням результатів у класі, а також підсумкової контрольної роботи та екзамену.

На групових заняттях використовуються наступні методи організації навчальної діяльності: дискусія у великій групі, дискусія в малій групі, стендова доповідь (презентація проблеми у графіках, таблицях, картах, схемах), виступ (усне доповнення чи захист письмового (реферат) самостійного чи в складі малої групи повідомлення), запитання студентів до доповідачів тощо.

Якщо базуватися на критеріях участі викладача та студентів у процесі вибору форми відповіді, тематики лекційного чи семінарського заняття, вибору індивідуального або групового завдання на самостійне опрацювання тощо можна виділити наступні їх види:

- структурний (тільки викладач визначає тему, форми та методи вивчення необхідного матеріалу)
- напівструктурний (у виборі теми, планування і організаційної роботи викладач і студенти беруть участь на рівних засадах)
- неструктурний (тільки студенти визначають для себе методи організації навчальної роботи)

Переважання студенто орієнтованого підходу до вибору форми співпраці викладач-студент полягає в активізації їх самостійної роботи в аудиторії або бібліотеці з літературою, набутті досвіду міжособистісного спілкування в ході інтерактивної роботи над завданнями у складі макро чи міні групи, пізнавально-творчому характері праці, ініціативності у виборі ефективного способу виконання завдання чи постановці нових завдань. Він також стимулює відповідальність, змагальність, дбайливість, надання допомоги товаришу по

групі, який має нижчий рівень знань, або можливість самому отримати таку допомогу чи консультацію у викладача курсу, або іншого фахівця спеціальної кафедри з питань завдання, яке виконується студентом самостійно тощо.

Зміст навчального матеріалу кожного модуля відповідає змістові навчальної програми та робочому плану дисципліни.

Структурування курсу «Історія англійської мови» за модулями таке:

Модуль А – цикл лекцій (26 годин). Його зміст полягає у розширенні та закріпленні попередніх знань, а також накопиченні нових теоретичних знань. Тематика лекцій передбачена навчальною програмою (за винятком матеріалу, який вноситься на самостійне опрацювання) [8, 8-17].

Модуль Б – семінарські/практичні заняття (16 годин) – накопичувальний модуль. До нього входять модулі 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Змістом модулів 1–8 є теоретичний матеріал, який розглядався в Модулі А, а також той, що виносився на індивідуальне вивчення. Проблемні питання, практичні завдання до кожного модуля-семінару відображені в навчально-методичному посібнику автора [9].

Модуль В – контрольньо-оцінний (4 години) охоплює два модулі: 9 – підсумкова контрольна робота (далі ПКР) та 10 – екзамен.

Розглянемо детально критерії модульно-рейтингового оцінювання навчальних досягнень студентів з курсу «Історія англійської мови» при кредитно-модульній системі організації навчального процесу.

Перш за все велике значення має поточний облік успішності студентів, який здійснює викладач на семінарських заняттях відповідно до розкладу організації навчальної роботи на основі чотирибальної шкали оцінок за виконання того чи іншого виду завдання. Так, 5 балів студент отримує за вичерпну бездоганну відповідь із наведенням двох і більше прикладів на підтвердження теоретичного положення, яке розглядається. 4 бали – за повну відповідь із наведенням двох і більше прикладів, проте з однією-двома неточностями. 3 бали – за неповну правильну відповідь, або таку, що містить ряд неточностей чи невірно наведені приклади, або їх відсутність. 2 бали – за часткову, з грубими недоліками відповідь, або за її неадекватність завданню чи

відсутність взагалі. Причому, за опрацювання матеріалу, що виносився на самостійне вивчення чи індивідуальне (наприклад проект) завдання (усне чи письмове) студент отримує додаткові бали, що додаються до отриманих ним балів за аудиторну роботу, тобто за модулі 1–8, а саме: за презентацію проекту, відповідь у формі доповіді, представлення проблеми у графіках, таблицях, картах, схемах тощо – максимально 5 балів; за виступ (самостійний чи в складі малої групи) – 4 бали; за письмове повідомлення реферативного плану – 3 бали; за запитання до доповідача проблемного характеру, усне доповнення відповіді іншого студента – 2 бали.

Виконання ПКР передбачає належне опрацювання студентами всіх змістових питань курсу згідно з навчальною програмою. Вона складається з 10 завдань різного характеру: завдання 1–7 є тестовими, завдання 8 – практичним, 9 – на визначення дефініції мовного явища, 10 – на розкриття теоретичної проблеми. Розглянемо ближче критерії оцінювання ПКР (максимально 10 балів). Так, за завдання 1–7 студент може отримати максимально 3,5 бали, а саме: правильна відповідь оцінюється в 0,5 бала кожна; невірна відповідь – 0 балів. За 8 завдання – 1 бал, причому правильна форма слова в Middle English і в Modern English оцінюється в 0,5 бала кожна; неправильна – 0 балів. За 9 завдання – 2 бали. Тут за правильне визначення поняття студент отримає 1 бал, за неточне – 0,5 бала, за невірне – 0 балів. Причому за правильне наведення одного і більше прикладів нараховується додатково 1 бал, за неточне наведення одного і більше прикладів – 0,5 бала, за невірне наведення одного і більше прикладів – 0 балів. Критерії оцінювання 10 завдання (максимально 3,5 бали) наведені в таблиці 1. Переписування ПКР не дозволяється.

Іншою складовою контрольно-оцінного модуля В є письмовий екзамен, який, як і ПКР, охоплює матеріал усього теоретичного курсу. Пакет завдань екзамену складається з 33-х питань: 30 завдань тестового характеру формату “множинний вибір (multiple choice)”, 2 проблемних та 1 творчого завдань.

Тестові завдання 1-30 передбачають тільки одну правильну відповідь. Причому, за невірно виконане завдання чи виправлену відповідь – 0 балів.

Таблиця 1. Критерії оцінювання десятого завдання ПККР

Характер розкриття	Кількість неточностей	Бал
Відповідає змісту питання, повне, ґрунтовне, з наведенням двох і більше прикладів	0	3,5
Відповідає змісту питання, повне, ґрунтовне, з наведенням одного прикладу	0	3
Відповідає змісту питання, повне, ґрунтовне, проте містить неточності у змісті чи прикладі	1	3
Відповідає змісту питання, повне, проте містить неточності у змісті і/чи прикладах	2	2,5
Відповідає змісту питання, ґрунтовне, проте неповне через відсутність прикладів.	0	2,5
Відповідає змісту питання, повне, проте містить неточності у змісті і/чи прикладах	3 і більше	2
Частково відповідає змісту питання, без належної глибини, проте з наведенням прикладу	0	1,5
Частково відповідає змісту питання, без належної глибини, містить змістовні неточності, незакінчене	1	1
Частково відповідає змісту питання, без належної глибини, містить змістовні неточності/ невірні приклади, незакінчене	2 і більше	0,5
Не відповідає змісту питання, зовсім не розкрито, відсутність відповіді	-	0

Розглянемо критерії оцінювання 31 – 33 завдань:

Завдання 31 (4 бали)

Правильне визначення поняття оцінюється в 2 бали. Неточне визначення поняття – 1 бал. Невірне визначення поняття, його відсутність – 0 балів.

Правильне наведення двох і більше прикладів – 2 бали. Правильне наведення одного прикладу – 1 бал. Неточне наведення прикладу – 0,5 бала. Невірне наведення прикладу, його відсутність, – 0 балів.

Завдання 32 (6 балів)

Відповідає змісту питання, повне, ґрунтовне, з наведенням двох і більше прикладів, не містить неточностей – 6 балів. Відповідає змісту питання, повне, ґрунтовне, з наведенням одного прикладу, не містить неточностей – 5 балів.

Відповідає змісту питання, ґрунтовне, не містить неточностей, неповне через відсутність прикладів – 4 бали. Відповідає змісту питання, частково розкрите, з наведенням прикладу, не містить неточності – 3 бали.

Частково відповідає змісту питання, містить одну-дві неточності у змісті чи прикладі, неповне – 2 бали. Частково відповідає змісту питання, містить три неточності у змісті та/чи прикладах, незакінчене – 1 бал.

Частково відповідає змісту питання, містить багато неточностей, відсутні приклади, незакінчене – 0,5 бала. Не відповідає змісту питання, зовсім нерозкрите, відсутність відповіді – 0 балів.

Завдання 33 (10 балів)

З'ясовано стан дослідження проблеми – 1 бал. Визначено місце проблеми в історії англійської мови, її важливість – 2 бали. Проаналізовано складові проблеми – 2 бали.

Узагальнено переваги/недоліки загальноприйнятого її вирішення – 2 бали. Аргументовано власний запропонований шлях вирішення проблеми – 3 бали.

Причому, за кожну неточність у змісті чи прикладі знімається 0,5 бала, проте не більше 5 (вартість творчих завдань). Відповідь не відповідає змісту питання, відсутність відповіді – 0 балів.

Відповідь не відповідає змісту питання, містить три неточності у змісті та/чи прикладах, незакінчене – 1 бал. Частково відповідає змісту питання, містить багато неточностей, відсутні приклади, незакінчене – 0,5 бала. Не відповідає змісту питання, зовсім нерозкрите, відсутність відповіді – 0 балів.

Під час виконання ПКР і тесту студент зобов'язаний дотримуватися етичних норм поведінки. У випадку їх порушення, або неявки студента йому/їй виставляється 0 балів.

Максимальний рейтинговий бал з дисципліни становить 100. З огляду на характер дисципліни, її важливість (базовість) у подальшому, більш ґрунтовному розумінню студентами закономірностей екстралінгвістичних і лінгвістичних (фонологічних, морфологічних, лексичних, синтаксичних тощо) явищ сучасної англійської мови, студент, який має сумарний рейтинг за модулі 1–9 менше 25 балів зобов'язаний підвищити його шляхом виконання індивідуальних завдань, які відносяться до того теоретичного модуля, з якого у нього негативна оцінка, чи коли він був відсутній на занятті з поважної причини. У разі пропуску лекційного/семінарського заняття з неповажної причини виставляється нуль балів, який враховується при підрахуванні рейтингу за аудиторну роботу (тобто модулі 1-8). Коли студент отримав менше 25 балів за модулі 1-9, він/вона не допускається до здачі екзамену з групою та зобов'язаний(а) опрацювати пропущений матеріал (чи той, за який отримано негативну оцінку на семінарському занятті) шляхом виконання індивідуального завдання до отримання мінімального балу допуску. Коли студент отримав негативну оцінку (менше 25 балів) за екзамен, він/вона перескладає його повторно в усній формі. Білет усного іспиту включає 4 теоретичні та 1 практичне завдання, причому критерії оцінювання такі ж, як і при оцінюванні відповіді на семінарському занятті (див. вище) помножені на ваговий коефіцієнт 2.

Таким чином, шкала рейтингового оцінювання навчальних досягнень студентів з «Історії англійської мови» має вигляд як у таблиці 2 нижче.

Таблиця 2. Шкала рейтингового оцінювання навчальних досягнень студентів з «Історії англійської мови»

Рейтинговий бал студента за змістові модулі А і Б	Рейтинговий бал студента за контрольню-оцінний модуль В		Рейтинговий бал студента з курсу
Модулі 1-8 (аудиторна робота)	Модуль 9 (ПККР)	Модуль 10 (Екзамен)	
40	10	50	100

Підсумкова оцінка з дисципліни за національною шкалою і оцінка за шкалою ECTS виставляється так (див. Табл. 3):

Таблиця 3. Підсумкова оцінка з курсу «Історія англійської мови» за національною шкалою і за шкалою ECTS

Рейтинговий бал студента з курсу	Оцінка з дисципліни за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	5 відмінно	A
80-89	4 добре	B
70-79	4 добре	C
60-69	3 задовільно	D
50-59	3 задовільно	E
25-49	2 незадовільно (перескладання)	FX
1-24	2 незадовільно (повторний курс)	F

Висновки. На нашу думку, запропоновані критерії модульно-рейтингового оцінювання навчальних досягнень студентів з теоретичних дисциплін, зокрема курсу «Історія англійської мови» є обґрунтованими, прозорими та максимально об'єктивними, що уможлиблює самоконтроль і самооцінку з боку студентів, а головне слугує регуляторним механізмом у визначенні стратегії їх діяльності спрямованої на здобуття глибших і міцніших знань, отримання особистого задоволення від процесу учіння в умовах кредитно-модульного навчання. **Перспективу подальшого дослідження** вбачаємо в розробці технології дистанційного навчання теоретико-лінгвістичних дисциплін, зокрема історії англійської мови.

Література

- 1. Алексюк А. М.** Педагогіка вищої школи : курс лекцій : модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : ІСДО, 1993. – 220 с.

2. **Богданова І. М.** Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : автореф. дис. на зд. наук. ст. д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. М. Богданова. – К., 1998. – 33 с.
3. **Бондар В. І.** Теорія і практика модульного навчання у вищих закладах освіти (на матеріалі дидактики) / В. І. Бондар // Освіта і управління. – №1. – Т.3. – 1999. – С.19–40.
4. **Євдокимов О. В.** Нові педагогічні технології організації навчання студентів : автореф. дис. на зд. наук. ст. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / О. В. Євдокимов. – Х., 1997. – 24 с.
5. **Освітні технології** : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За ред. О. М. Пехоти. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 255 с.
6. **Основні** засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004рр.) // За ред. В. Г. Кременя. Авт. кол. Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І. І. – Київ-Тернопіль : Видавництво ТДПУ, 2004. – 147 с.
7. **Малишенко В. С.** Технологія модульного навчання в контексті гуманізації вищої школи / В. С. Малишенко // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. Вип. 3. – К. : ІСДО, 1995. – 448 с.
8. **Програми** навчальних дисциплін спеціальності «Англійська мова та література» : вид. друге, доп. і апроб. – Івано-Франківськ : Плай, 2008. – 157 с.
9. **Романишин І. М.** History of the English Language : навч.-метод. посіб. / І. М. Романишин. – Івано-Франківськ : Підприємство «ІНІН», 2010. – 64 с.
10. **Романишина Л. М.** Система поетапного контролю навчальної діяльності студентів педагогічних університетів за модульно-рейтинговою технологією навчання з дисциплін природничого циклу : автореф. дис. на зд. наук. ст. д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. М. Романишина. – К., 1998. – 39 с.

11. Сидорко О. Ю. Рейтингова система педагогічного контролю навчальних досягнень студентів інституту фізичної культури : автореф. дис. на зд. наук. ст. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / О. Ю. Сидорко. – Івано-Франківськ, 1997. – 24 с.
12. Сікорський П. Наступність модульно-рейтингової і кредитно-модульної технології навчання / П. Сікорський // Вища школа. – 2005. – №5. – С. 60–63.
13. Фурман А. В. Школа розвитку: непізнані грані фундаментальної ідеї / А. В. Фурман, О. І. Калугін // Рідна школа. – 1994. – №6. – С. 27.
14. Шиян Н. І. Технологія модульно-рейтингового навчання в вищій школі / Н. І. Шиян. – Полтава, 1998. – 90 с.

Романишин Ігор Михайлович. Оцінювання навчальних досягнень студентів-філологів з теоретичних дисциплін в умовах кредитно-модульного навчання. В статті розкривається методика організації викладання теоретичних дисциплін за модульно-рейтинговою технологією на прикладі «Історії англійської мови». Автор розкриває суть цієї педагогічної технології. Зокрема, розглянуто трактування поняття «модуль» у науковій літературі і дано йому власне визначення. Розкрито зміст, ефективні методи і форми викладання курсу, обґрунтовано критерії оцінювання навчальних досягнень студентів за модульно-рейтинговою технологією відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Ключові слова: педагогічна технологія, модульно-рейтингова технологія, кредитно-модульна система організації навчання, історія англійської мови, критерії оцінювання.

Romanyshyn Ihor Mykhailovych. Assessment of students' achievements in theoretical disciplines in conditions of credit modular system of organizing the training process. The article highlights organizational methods of teaching theoretical linguistic courses according to the modular rating technology on the example of "History of the English Language". The author reveals the essence of this

pedagogical technology; namely, analyses the interpretation of the notion “module” in scientific literature, defines this notion in his own way, provides effective methods and techniques of teaching the discipline, grounds well the assessment criteria of students’ achievements in the course “History of the English Language” according to the credit accumulation modular system of organizing the training process.

Key words: pedagogical technology, module rating technology, credit accumulation modular system of organizing the training process, History of the English Language, assessment criteria.